

SWILVEKO SWA BINDZU RA NHLANGANELO SWA B-BBEE

1. Xana hi hina vamani?

Khomixini ya Ntiyisa Vubindzu bya Vantima lebyi Anameke (“Khomixini ya B-BBEE”) yi tumbuluxiwile tanihi vandla eka vulawuri bya Ndzawulo ya Mabindzu, Vumaki na Mphikizano (“ dtic”) hi Nawu wa Ntiyisa Vubindzu bya Vantima lebyi Anameke wa No. 53 wa 2003 tanihi leswi wu cincuweke hi Nawu wa Ntiyisa Vubindzu bya Vantima lebyi Anameke wa No. 46 wa 2013 (“Nawu wa B-BBEE”). Ntirho wa yona wu katsa ku langutisisa ku simekiwa ka Nawu wa B-BBEE na ku teka goza ehenhla ka maendlelo ya vuxisi.

2. Xikongomelo xa Burochara

Burochara leyi yi kongomisa eka ku nyika milawu ya vuleteri bya mpimo wa mabindzu ya nhlanganelo eka xiyimo xa B-BBEE.

3. Xana Bindzu ra Nhlanganelo i yini?

Swivumbeko eka bindzu a swi tshami swi ri leswi olovaka. Ku simekiwa ka B-BBEE swi humeserile erivaleni swivumbeko swo hambanahambana swo pfilungana, leswi katsaka mabindzu ya nhlanganelo.

Dikixinari ya nawu (<https://legaldictionary.net/joint-venture/>) yi hlamusela bindzu ra nhlanganelo tanihi ndzulamiso wa bindzu laha maendlelo mambirhi kumbe yotala, hambikuri hi vanhu kumbe mavandla, va nghanaka eka ntwanano wo hlanganisa switirhisiwa swa bindzu rokarhi leri endlaka phurofiti.

Tinxaka timbirhi ta mabindzu ya nhlanganelo ti nga tirhisiwa. Xosungula, bindzu ra nhlanganelo leri katsiweke, leswi vulaka leswaku vandla ri katsiwile na ku lawuriwa hi ku ya hi Nawu wa Tikhamphani. Eka xiyimo xexo, vandla leri katsiweke ri ta laveka ku kumisisa mpimo wa rona wa B-BBEE hi ku fambisana na milawu leyi hlamuseriweke eka tindzimana ta 4, 5 na 6 ta Xitatimente xa 000 xa Tikhodi ta Maendlelo Lamanene (Tikhodi). Xavumbirhi, ku tlhela ku va na bindzu ra nhlanganelo leri nga katsiwangiku, leswi hi loko ku ri hava vandla leri katsiweke, naswona eka xiyiono xexo, khadirankutlunya leri katsakanyiweke ra B-BBEE ra laveka eka bindzu ra nhlanganelo.

Bindzu ra nhlanganelo leri nga katsiwangiku ri ta lawuriwa hi ntwanano wa bindzu ra nhlanganelo, ri kombisa vutihlamuleri bya vandla rin'wana na rin'wana, leswi phurofiti yi nga ta avisiwa swona, na vutihlamukleri bya mindzahleko leyi nga ta va kona na tihakelo ta kona kolaho.

4. SWIVANGELO SWO HAMBANAHAMBANA SWA LESWAKU HIKOKWALAHOKAYINI MAVANDLA

Ku na swivangelo swo hambanahambana swa leswaku hikokwalahokayini mavandla kumbe matlhelo ya teka xiboho xo nghena eka bindzu ra nhlanganelo naswona sweswo swi nga katsa, exikarhi ka swin'wana, xilaveko xa:

- a) Valanga timakete tintshwa;
- b) Ndlamlamuxa swikili na switirhisiwa;
- c) Nkulo na ku hambana;
- d) Ntirhisano na ku hangalasa tihakelo; na
- e) Vuhundziseri bya swikili na vutivi.

5. Swilaveko swa B-BBEE swa Switifikheti swa Bindzu ra Nhlanganelo leri nga katsiwangiku

Loko mavandla ya hlawula ku fikelela swipfuno swa ikhonomi hi ku tirhisa bindzu ra nhlanganelo leri nga katsiwangiku, hi ku ya hi Nawu wa B-BBEE, bindzu ra nhlanganelo ri fanele ri tisa xitifikheti xa rona lexi katsakanyiweke xa B- BBEE kumbe xihlambanyo xa vumbhoni lexi tiyisisiweke.

Ku nga se fika 1 N'wendzambahala 2019

Loko ku cinciwa ka tikhodi ku sungula ku tirha hi 1 Mudyaxihi 2015, ku katsa xileriso xo tirhisa swihlambanyo swa vumbhoni leswi tiyisisiweke swa Mabindzu Lamatsongo Lama Ntshunxiweke (EMEs) na 51% na 100% wa Mabindzu Lamatsongo ya Vantima lama Ringanelaka (QSE) Tikhodi a ti nyikanga swiletelo hi nkatsakanyo wa swihlambanyo swa vumbhoni leswi tiyisisiweke swa B-BBEE laha mavandla lama ringanelaka tanihi tiEME kumbe 51% na 100% wa ti QSE leti lawuriwaka hi vantima ti hlawuleke ku vumba bindzu ra nhlanganelo leri nga katsiwangiku.

Vuangameri lebyi byi vula leswaku bindzu ra nhlanganelo leri nga katsiwangiku ra mavandla lama tshembhelaka eka swihlambanyo swa vumbhoni leswi tiyisisiweke ku nga se fika 1 n'wendzambahala 2019 a swi nga tirhi. (Ku nga tirhi a swi tirhi eka mavandla lama lawuriwaka hi Khodi leyi cinciweke ya Xiyenge xa Vuaki leyi katsaka milawu ya mabindzu ya nhlanganelo.)

Hambiswiritano, mavandla lama ringaneleke ku tirhisa Xitifikhethi xa B-BBEE lexi nyikiweke hi n'waxiphurofexini wo kambisisa loyi a pfumeleriweke hi Endlelo ra Mpumelelo ra Afrika Dzonga, ma kotile ku kumisisa khadirankutlunya leri katsakanyiweke ra B-BBEE ra bindzu ra nhlanganelo leri nga katsiwangiku. Mphakelo lowu wu vurile leswaku mavandla ya fanele ya vonana ntsena na ejensi/n'waxiphurofexini wa mpumelelo wo kambisisa wa SANAS na Switifikhethi swa vona swa B-BBEE, leswaku mukambisisi a ta humesa Xitifikhethi xa B-BBEE xa bindzu ra nhlanganelo.

5.1 Endzhaku ka 1 N'wendzambahala 2019

Hikwalaho ka micinco leyi endliweke eka Tikhodi hi ku tirhisa Xitiviso xa Nomboro ya 303 xa Gazete ya Mfumo ya Nomboro ya 42496 leyi gazetaweke hi 31 Mudyaxihi 2019, mavandla lama tirhisaka swihlambanyo swa vumbhoni leswi tiyisisiweke swa B-BBEE na Switifikhethi swa B-BBEE sweswi ya kota ku tirhisa khadirankutlunya ra bindzu ra nhlanganelo leri nga katsiwangiku. Leswi hi leswi swi tirhisaka swona:

- a) Mavandla ya ta laveka ku sungula hi ku kuma xihlambanyo xa vumbhoni xa B-BBEE lexi tiyisisiweke xa mabindzu ya vona ya un'we un'we. Loko Xitifikheti xa munhu xa B-BBEE kumbe xihlambanyo xa vumbhoni lexi tiyisisiweke xo kumeka xi nga ha tirhi, xitifikheti xa bindzu ra nhlanganelo naxona xi ta kumeka xi nga ha tirhi.
- b) Mavandla ya ta laveka ku katsakanya datara ya nandzelelo hi ku ya hi ku pima ntikelo hi ku ya hi ntwanano wa bindzu ra nhlanganelo. Leswi swi vula leswaku swikoro swa mavandla swi ta kariwa ku ya hi nkavelo wa wona wo ringana eka bindzu ra nhlanganelo na ku katswiwa ku va swikoro swa nhlanganelo wa 100.
- c) Nkatsakanyo wa datara ya nandzelelo yi ta kongomisa eka ku pima ntiko hi ku ya hi ntwanano wa bindzu ra nhlanganelo lowu nga fanela eka bindzu rokarhi ra nhlanganelo. Hikwalaho, loko tikhamphani timbirhi kumbe totala ti nghena eka bindzu ra nhlanganelo leri nga katsiwangiku swikoro swa tona ku ya hi Khodi ya Kahle ya Maendlelo Lamanene leyi faneleke swi ta pimiwa ku ya hi nkavelo wa tona woringana eka bindzu ra nhlanganelo.
- d) Loko vandla ro kumeka ri ringanela hi ku ya hi khadirankutlunya ra QSE, swikoro swa rona swa B-BBEE swa 100 swi fanele swi tirhisiwa ku khakhuleyita xikoro lexi katsakanyiweke.
- e) 51% wa ti EME na ti QSE leti lawuriwaka hi vantima ti yta ringanela ku va na xikoro xa tipoyinti ta 95, loko 100% wa ti EME na tiQSE leti lawuriwaka hi vantima ti ta ringanela xikoro xa tipoyinti ta 100.
- f) TiEME leti nga na le hansi ka 51% wa vulawuri bya vantima ti ta ringanela xikoro xa tipoyinti ta 85.

Endlelo leri hlamuseriweke eka xiphemu xa (b) na (f) ri nga endliwa ntsena hi ejensi/n'waxiphurofexini wa SANAS loyi a nyikiweke ntiyisiso.

Bindzu ra nhlanganelo leri katsakanyiweke ri ta kumisisa xiyimo xa rona xa B-BBEE hi ku fambisana na milawu ya Xitatimente xa 000 xa Khodi ya Maendlelo Lamanene ya Kahle.

6. Ku tshembheka ka Xitifikheti xa Bindzu ra Nhlanganelo leri nga katsiwangiku

Endlelo rofana leri hlamuseriweke eka Xiletelo xa Maendlelo xa 01 xa 2018 lexi humesiweke hi Khomixini ya B-BBEE eka ku kumisisa ku tshembheka ka xitifikheti xa B-BBEE, Xitifikheti xa B-BBEE na Xihlambanyo xa Vumbhoni lexi Tiyisisiweke xi fanele xi tirhisiwa ku kambela ku tshembheka ka xitifikheti xa bindzu ra nhlanganelo leri katsiweke.

Xitifikheti xa bindzu ra nhlanganelo xi tshembhekile ku ringana nkarhi wa (12) wa tin'hweti, na ku tirha ntsena eka projeke yokarhi. Leswi swi vula leswaku mavandla ya ta lava xitifikheti xa bindzu rintshwa ra nhlanganelo nkarhi wun'wana na wun'wana lowu va lavaka ku fikelela projeke yintshwa kumbe gingiriko.

7. Timhaka hi ku Angarhela

Hi nkarhi wa ku tirhiwa ka ntirho wa yona, Khomixini ya B-BBEE yi lemukile swivilelo leswi landzelaka (ahi nxaxamelo lowu heleleke)hi mayelana na swivumbeko swa mabindzu ya nhlanganelo.

- a) Ku pfumaleka ka ntwananoi lowu lawulaka vuxaka exikarhi ka mavandla, wo fana na ku hlamusela mitirho ya wona na vutihlamuleri, ku katsa exikarhi ka swin'wana leswi phurofiti yi nga ta avisiwa xiswona.
- b) Ku tirhisiwa ka migingiriko ya mabindzu ya nhlanganelo ku tirhisana na vanhu vantima kumbe mavandla lama lawuriwaka hi vanhu vantima ku endlela ku fikelela swivandlanene swa ikhonomi, kambe ku nga ri ku nyika vanhu vantima matimba.

- c) Swipimelo kumbe swisivelo eka ku tekaxiave ka vanhu vantima eka ku teka swiboho ehenhla ka timhaka ta bindzu ra nhlanganelo.
- d) Nkayivelo wa malawulelo ya kahle ya vandla hi mayelana na timhaka ta bindzu ra nhlanganelo ku fana na ku sivela vanhu vantima ku fikelela tirhekhodo ta mali ya bindzu ra nhlanganelo.
- e) Lexi simekiweke hi ku endla xi hambanile na ku tinyiketela eka ntwanano wa bindzu ra nhlanganelo, leswi vangaka mikwetlembetano na vuxisi. Xikombiso, ku pfumaleka ka akhawunti ya le tlhelo ya mali ya bindzu ra nhlanganelo kumbe ku hambuka ku suka eka malulamiso yo avelana phurofiti ku tsandzisa vanhu vantima.

Xana u tihlanganisisa ku yini na hina:

Khomixini ya B-BBEE
Block E, 2nd Floor
the dtic Campus
77 Meintjies Street
Sunnyside
0002

Adirese ya poso
Private Bag X84
Pretoria
0001

Riq: (+27) 12 394 1535
Imeyili: MRamare@beecommission.gov.za
Senthara ya Vutihlanganisi ya dtic : 0861 843 384
Webusayiti: www.bbbeecommission.co.za